

Bestrijding corruptie

Prof. Drs. J.A. van Manen

Inleiding

In de afgelopen jaren is de aandacht voor corruptie in ons land toegenomen. Het verschijnsel wordt, nadat het eerst werd afgedaan als een probleem van andere (met name ontwikkelings-) landen, in toenemende mate ook als een probleem van deze samenleving gezien.

Corruptie is een probleem voor velen. Zeker voor managers. Daarbij maakt het niet veel uit of dat managers zijn in het bedrijfsleven of bij de overheid. De leiding van organisaties dient een antwoord te geven op de vragen die samenhangen met de bestrijding van corruptie in de eigen organisaties en heeft ook een verantwoordelijkheid voor de bestrijding van corruptie in organisaties waar mee wordt samengewerkt. Een duidelijk voorbeeld daarvan is het dilemma waarmee ondernemingen worden geconfronteerd die leveren aan ondernemingen of staten waar de corruptie welig tiert. De verleiding is vaak groot om door het betalen van steekpenningen de positie te versterken. Soms is zakendoen zonder smeergelden zelfs geheel onmogelijk. Belangrijk daarbij is dat het omkopen van mensen buiten de eigen organisatie ook de eigen organisatie kwetsbaarder maakt voor fraude en corruptie. Voor ontvangen steekpenningen worden geen kwitanties uitgeschreven en het ethisch gehalte in een omkopende organisatie kan mogelijk zeer hoog zijn.

In dit themanummer wordt corruptie behandeld vanuit diverse gezichtspunten en in diverse

verschijningsvormen, zowel bij de overheid als bij ondernemingen en zowel in ontwikkelingslanden als in de ontwikkelde landen.

Als eerste komt **Van de Bunt** aan het woord. In zijn bijdrage 'Corruptie, straf en code' behandelt hij het verschijnsel corruptie, het grijze gebied waarin zich één en ander afspeelt en de mogelijkheden en beperkingen van het strafrecht op dit punt. Ook wordt ingegaan op het belang en de beperkingen van codes voor beroep en bedrijf.

Corruptie kan voorkomen bij overheid en bedrijfsleven. De bestrijding van corruptie bij de overheid dient meerdere belangen. Als bestuurders en/of ambtenaren hun persoonlijke belangen boven die van de overheid stellen doen zij de burgers te kort. Maar misschien nog belangrijker is de voorbeeldfunctie vanuit de overheid. Terecht hebben wij hoge verwachtingen ten aanzien van de integriteit van de openbare sector. Als die in het geding is, dan is de integriteit van de samenleving in het geding. **Van Zon**, plv. Directeur Generaal Openbaar Bestuur van het ministerie van Binnenlandse Zaken, behandelt deze materie.

Tot voor kort werd corruptie vooral gezien als een probleem voor ontwikkelingslanden. Het toegenomen besef dat corruptie ook een probleem is voor landen als de onze neemt de ernst van dit probleem voor de landen in de derde wereld niet weg. Het zakendoen in deze landen, inclusief het verstrekken van ontwikkelingshulp, lijkt niet te kunnen plaatsvinden zonder dat geld 'onder de tafel' wordt betaald. **Van Hulst** gaat uitgebreid op deze problematiek in. Corruptie aan de top en corruptie aan de basis komen aan de orde, evenals de dilemma's waarmee ondernemingen en overheden in dit kader worden geconfronteerd.

Prof. Drs. J.A. van Manen is vennoot van Coopers & Lybrand en hoogleraar Accountantscontrole aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Dat accountants zich voor corruptie interesseren behoeft niemand te verbazen. Bij accountancy gaat het immers om verantwoordingen van topfunctionarissen die moeten aantonen dat zij hebben gehandeld in het belang van de organisatie waarvoor zij verantwoordelijk zijn en niet primair in het belang van zichzelf. Van accountants mag worden verwacht dat zij zich richten op risico's van misbruik van positie en dat zij weten op welke wijze organisaties zich daartegen kunnen verzetten. Ook mag van hen verwacht worden dat zij beschikken over methoden en technieken om corruptie op te sporen. Mede daarom is ook de visie van een accountant op deze problematiek van groot belang.

Accountant **Jansman** gaat in op de bijdrage die accountants mogelijkwijs kunnen leveren in het bestrijden van corruptie.

Een bijzondere vorm van corruptie is het misbruik maken van voorwetenschap. Voorwaar-

de voor het goed functioneren van de effectenhandel is dat de diverse beleggers gelijktijdig kunnen beschikken over dezelfde informatie. Diverse functionarissen, bijvoorbeeld directeurs van genoteerde vennootschappen, kunnen uit hoofde van hun functie een (tijdelijke) kennisvoorsprong hebben, die zij direct of indirect door effectentransacties te gelde kunnen maken. **Te Beest en Cross** beschrijven deze bijzondere vorm van misbruik van positie en geven aan hoe deze op de Amsterdamse Effectenbeurs wordt bestreden.

Het betalen van steekpenningen door een onderneming leidt normaal gesproken tot een aftrekpost bij die onderneming voor de berekening van de te belasten winst. Anderzijds zullen deze uitgaven leiden tot inkomsten voor de omgekochte functionaris. De fiscale behandeling van smeergelden is het onderwerp dat wordt behandeld door belastingadviseur **De Zeeuw**.